

Босна и Херцеговина
БРЧКО ДИСТРИКТ
БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ
Комисија за хартије од вриједности

Босна и Херцеговина
БРЧКО ДИСТРИКТ
БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ
Комисија-Повјеренство за папире
од вриједности

Босне Сребрне 28, 76100 Брчко дистрикт Босне и Херцеговине; телефон: 049/232 540, 232 550, 231 880, телефакс: 049/231 891, е-маил: info@secdbih.org
Bosne Srebrene 28, 76100 Brcko distrikt Bosne i Hercegovine; telefon: 049/232 540, 232 550, 231 880; telefaks: 049/231 891, e-mail: info@secdbih.org

И З В Ј Е Ш Т А Ј

**о раду Комисије за хартије од вриједности Брчко дистрикта БиХ
за 2023. годину**

Брчко, фебруара, 2023. године
www.secdbih.org

С А Д Р Ж А Ј

1. СТАТУС И ОРГАНИЗАЦИЈЕ КОМИСИЈЕ	3
1.1. Институционални положај	3
1.2. Надлежност и правни оквири	3
1.3. Организациона функција и задаци	4
2. РЕАЛИЗАЦИЈА ПЛАНСКИХ ЦИЉЕВА КОМИСИЈЕ	4
2.1. Спровођење регулаторне функције Комисије, надзора и контрола корпоративних активности и финансијског извјештавања	4
2.1.1. Спровођење надзора и контрола	5
2.1.2. Транспарентно и континуирано финансијско извјештавање	6
2.1.2.1. Финансијски извјештаји	6
2.1.2.2. Ревидирани финансијски извјештаји	8
2.2. Одржавање система регистрације хартија од вриједности у Регистру за хартије од вриједности	8
2.2.1. Задаци и услуге	8
2.2.2. Промет, салдирање и пренос	10
2.3. Усклађивање регулаторног оквира у процесу интегрисања Босне и Херцеговине у Европску унију	12
2.3. Унапређивање информисања и финансијске писмености јавности о улози и значају тржишта капитала	12
2.5. Активно укључивање исељеника у привредни развој Брчко дистрикта БиХ	13
3. СТАЊЕ НА ТРЖИШТУ КАПИТАЛА.....	14
3.1. Распоред капитала и дионичара на берзама у БиХ у периоду 2019–2023. година ...	15
3.2. Динамика капитала, хартија од вриједности и дионичара	15
4. ФИНАНСИЈСКО УПРАВЉАЊЕ И КОНТРОЛА	17
4. ФИНАНСИЈСКИ ИЗВЈЕШТАЈ КОМИСИЈЕ	18

1. СТАТУС И ОРГАНИЗАЦИЈА КОМИСИЈЕ

1.1. Институционални положај

Комисија за хартије од вриједности Брчко дистрикта БиХ је у складу са Законом о хартијама од вриједности („Службени гласник Брчко дистрикта БиХ“, бројеви 15/03, 27/04, 42/04, 28/07, 14/12, 20/17, 8/19, 10/19, 32/19, 13/21, 45/22 и 01/24) стално, независно регулаторно тијело, основано ради регулативног уређивања, надзора и контроле издавања и промета хартија од вриједности.

1.2. Надлежност и правни оквир

Комисија за хартије од вриједности Брчко дистрикта БиХ примарне ингеренције врши у складу са Законом о хартијама од вриједности Брчко дистрикта БиХ („Службени гласник Брчко дистрикта БиХ“, бројеви 15/03, 27/04, 42/04, 28/07, 14/12, 20/17, 8/19, 10/19, 31/19, 13/21, 45/22 и 01/24) члановима 11 и 32, Законом о преузимању дионичких друштава („Службени гласник Брчко дистрикта БиХ“ број 32/19) и Законом о инвестиционим фондовима („Службени гласник Брчко дистрикта БиХ“ бројеви 30/07 и 18/17), а односе се на:

- доношење прописа о спровођењу Закона о хартијама од вриједности, Закона о преузимању дионичарских друштава и Закона о инвестиционим фондовима;
- издавање и одузимање дозвола, одобрења и сагласности у оквиру свог дјелокруга и надлежности;
- доношење подзаконских аката ради прописивања услова, начина и процедура за јединствено обављање надзора унутар свог дјелокруга и надлежности;
- подстицање, организовање и надгледање мјера за ефикасно функционисање тржишта хартија од вриједности;
- вођење књига и регистара, у складу са одредбама Закона, из свог дјелокруга и надлежности;
- благовремено рјешавање захтјева странака у поступку;
- обављање надзора над пословањем издавалаца хартија од вриједности, учесника на тржишту капитала;
- надзор спровођења поступака преузимања и поступака принудне куповине и принудне продаје дионица;
- доношење одлука о мјерама за отклањање утврђених незаконитости и неправилности и
- извјештавање надлежних надзорних, управних и правосудних тијела о свим сазнањима, која се непосредно или посредно тичу њихове надлежности и која су повезана с поступцима који се воде пред тим тијелима, а у вези су с поступцима из дјелокруга и надлежности Комисије.

Комисија за хартије од вриједности Брчко дистрикта БиХ одређене надлежности спроводи у складу са одредбама Закона о предузећима Брчко дистрикта БиХ – пречишћени текст („Службени гласник Брчко дистрикта БиХ“ бројеви 49/11 и 11/20), а односе се на:

- упис дионичарских друштава у регистре Комисије;
- смањење и повећање основног капитала дионичарских друштава и
- упис статусних промјена у регистре Комисије.

Комисија за хартије од вриједности је као надзорни орган над посредницима (члан 4 тачке е) и г) Закона) на тржишту капитала надлежна за спровођење надзора над радом обвезника,

у вези с примјеном одредаба Закона о спречавању прања новца и финасирања тероризма (“Службени гласник БиХ” 46/16) и других закона којима се прописују обавезе спровођења мјера за спречавање прања новца и финансирања терористичких активности.

У поступцима рјешавања захтјева правних и физичких лица Комисија примјењује Закон о управном поступку Брчко дистрикта БиХ („Службени гласник Брчко дистрикта БиХ“, бројеви 48/11, 21/18 и 23/19), када поједине активности нису детаљно прописане горенаведеним законима.

1.3. Организациона функција и задаци

Према Закону о хартијама од вриједности, Статуту и Организационом плану, Комисија за хартије од вриједности Брчко дистрикта БиХ успоставља се као регулаторно тијело с јасном структуром, које се састоји од три кључне организационе јединице: Комисије као колективног органа, Стручне службе и Регистра хартија од вриједности.

Организациона структура Комисије одражава димензије дефинисане законом, с прецизно постављеним циљевима које треба постићи. Координација основних унутрашњих и спољних елемената је од суштинског значаја, а њен начин је пажљиво усклађен како би се обезбиједила ефикасност дјеловања Комисије.

Надлежности и одговорности појединачних извршилаца унутар Комисије су строго дефинисане, придржавајући се принципа функционалне подјеле рада. Ова подјела рада омогућава усклађеност свих елемената организационе структуре, чиме се обезбјеђује синергија и ефикасност у постизању постављених циљева.

Задаци и обавезе чланова Комисије прецизно су утврђени кроз функционалну подјелу рада, како би се обезбиједила јасна усклађеност с прописима и стандардима. Ова структура не само да пружа смјернице за интерну координацију, већ и олакшава транспарентност и одговорност у раду Комисије за хартије од вриједности Брчко дистрикта БиХ.

2. РЕАЛИЗАЦИЈА ПЛАНСКИХ ЦИЉЕВА КОМИСИЈЕ

У претходној години, Комисија је посвећено радила на остваривању постављених циљева према Годишњем плану рада и активности за 2023. годину. У складу са својим прописаним надлежностима, Комисија је успјешно одржала тринаест (13) редовних сједница, на којима је детаљно разматрала четрдесет једну (41) тачку дневног реда и донијела одговарајуће одлуке. Такође, организовано је двадесет девет (29) радно-консултативних сједница, на којима су чланови Комисије анализирали и разматрали укупно 102 тачке дневног реда.

Током овог периода, Комисија је водила евиденцију својих активности, евидентирајући 560 предмета и аката који су уписани у дјеловодник. Ови документи обухватају различите врсте рјешења, закључака, извода, дописа, позива, саопштења, општих и посебних аката, као и других релевантних докумената. Осим тога, Комисија је пажљиво спроводила активности, евидентирајући да је отворено и обрађено једанаест (11) предмета кроз управни поступак, 859 екстерно и 757 интерно достављених докумената (рјешења, закључака, извода, дописа, позива, саопштења, општих и појединачних аката), док је у књигу рачуна евидентирано 111 рачуна. Укупан збир запримљених и обрађених предмета одражава интензиван рад и ангажман Комисије у постизању својих планираних циљева.

2.1. Спровођење регулаторне функције Комисије, надзора и контрола корпоративних активности и финансијског извјештавања

Комисија је у складу са својим надлежностима континуирано и благовремено, законито одговарала на захтјеве клијената, рјешавајући по појединачним захтјевима и упитима као што су:

2.1.1. Спровођење надзора и контрола

Вршећи своју улогу надзорног тијела, Комисија идентификује и спречава понашања и активности друштава која не испуњавају законске обавезе и успостављене стандарде. Комисија располаже одговарајућим инструментима да онемогући настајак значајне штете тржишту хартија од вриједности и потрошачима, односно корисницима услуга, коју би могли проузроковати издаваоци хартија од вриједности, субјекти нашег надзора. На тај начин, чувајући повјерење у интегритет и вјеродостојност тржишта хартија од вриједности, Комисија је током 2023. године спроводила надзорне активности над издаваоцима хартија, и то:

а) У поступцима издавања дозвола за обављање дјелатности:

Обрада захтјева за издавање дозволе за обављање послова управљања инвестиционим фондовима, уз припрему образложења предлога, израду и доношење одговарајућег рјешења и друго:

Запримљених	Ријешених	Процент извршења
1	0	0 %

Надзор у поступку издавања дозволе за обављање послова друштва за управљање инвестиционим фондовима “Smart invest“ д. о. о. Брчко. Подносилац захтјева није комплетирао неопходну документацију тако да поступак пред Комисијом није окончан у календарској години.

б) У поступцима издавања хартија од вриједности:

Обрада захтјева за одобрење издавања хартија од вриједности уз скраћени проспекат, уз припрему образложења предлога и израду и доношење одговарајућег рјешења и доношење рјешења о успјешности издавања и друго:

Запримљених	Ријешених	Процент извршења
4	3	75%

Комисија је обавила надзор у поступку спровођења издавања хартија од вриједности уз скраћени проспекат, односно одобрила повећање капитала, донијела рјешење о успјешности издавања код “Брчко гас осигурање” д. д. и одобрила повећање капитала издаваоца „ИБД“ д. д.. С обзиром да „ИБД“ д. д. није до краја године допунио тражену документацију за доношење рјешења о успјешности издавања, предмет није завршен у извјештајној години.

в) У поступцима преузимања дионичарских друштава:

- утврдила забране вршења права гласа и располагања дионицама издавалаца

лицима која су по закону обавезна да објаве понуду за преузимање, забрана права гласа за “Павгорд” д. о. о. и Зорана Петровића над дионицама које посједују у дионичарском друштву „ИБД“ Брчко;

- утврдила обавезу објављивања понуде за преузимање и донијела одговарајућа рјешења за “Павгорд” д. о. о. и Зорана Петровић.

d) У поступцима извршавања обавеза издавалаца при упису промјена у регистар издавалаца хартија од вриједности:

Обрадила захтјеве за упис и брисање из регистра издавалаца захтјева за упис промјене података у регистру издавалаца, са изразом и доношењем одговарајућег рјешења;

Запримљених	Ријешених	Процент извршења
6	6	100%

Надзор у поступцима извршења законских обавеза издавалаца у погледу подношења захтјева за упис и промјену података у регистру издавалаца за „Бимал“ д. д. (двје промјене), „Житопромет“ д. д., „Осигурање Гарант“ д. д. (двје промјене) и „Узор“ д.д.

2.1.2. Транспарентно и континуирано финансијско извјештавање

2.1.2.1 Финансијски извјештаји

У Брчко дистрикту Босне и Херцеговине, законодавство прецизно прописује обавезе дионичких друштава у вези с финансијским извјештавањем, постављајући основе транспарентности, одговорности и информисаности дионичара и јавности. Закон о хартијама од вриједности, посебно у члану 71 представља кључни инструменат који обавезује издаваоце хартија од вриједности да редовно информишу јавност о свом финансијском пословању и комерцијалном положају.

Правилник о садржају, начину и стандардима објављивања финансијских извјештаја и других информација о пословању дионичарских друштава („Службени гласник Брчко дистрикта БиХ“ број 19/05) додатно дефинише ове обавезе. Кроз члан 4 овог правилника, прописане су детаљне смјернице везане за врсту, облик и садржај извјештаја. Поред тога, Правилник регулише рокове и начине достављања финансијских извјештаја и других информација Комисији за хартије од вриједности Брчко дистрикта БиХ.

Дионичка друштва која тргују на уређеном тржишту, према наведеном правилнику, обавезна су да састављају и објављују податке о хартијама од вриједности, као и информације о свом финансијском пословању. Те информације се достављају дионичарима, јавности и Комисији кроз три кључна извјештаја:

1. Годишњи извјештај о пословању;
2. Полугодишњи извјештај о пословању;
3. Извјештај о догађајима који битно утичу на финансијско пословање.

Дионичко друштво је дужно да изради и објави годишњи извјештај о пословању који пружа свеобухватни преглед финансијског стања, резултата пословања, и промјена у капиталу током претходне године.

Надаље, полугодишњи извјештај о пословању пружа преглед финансијских резултата и стања дионичарског друштва током првих шест мјесеци текуће пословне године.

Напосљетку, друштво је обавезно да извјештава о било каквим догађајима који имају значајан утицај на финансијско пословање, како би дионичари и јавност били информисани о кључним дешавањима кроз извјештај о догађајима који битно утичу на финансијско пословање.

Овај систем финансијског извјештавања не само да пружа релевантне информације дионичарима и јавности, већ и доприноси интегритету и транспарентности финансијског сектора у Брчко дистрикту БиХ. Имплементација ових законских и регулативних одредаба кључна је за одржавање повјерења у пословање дионичких друштава и стабилност финансијског тржишта.

Годишњи финансијски извјештаји те Извјештај о догађајима који битно утичу на финансијско пословање за 2023. годину биће приказани у наредном извјештајном периоду. У наредној табели је приказано финансијско извјештавање дионичких друштава за период 2019–2023. година.

Табела број 1: Упоредни преглед финансијског извјештавања издавалаца хартија од вриједности у периоду 2019–2023. година

Година	Годишњи извјештаји	Полугодишњи извјештаји	Значајни догађаји
2019.	13	14	3
2020.	13	13	7
2021.	12	12	9
2022.	12	12	14
2023.	-	11	-

Извор података: Документација Комисије за хартије од вриједности

Дионичарска друштва која су под надзором Комисије за хартије од вриједности Брчко дистрикта БиХ углавном редовно подnose законом прописане извјештаје, чиме доприносе транспарентности и одговорности у пословању. Међутим, постоје изузеци који наглашавају одређене изазове и недостатке у имплементацији регулативе, као на примјер дионичарско друштво "Нови Бимекс" д. д. које тренутно пролази кроз стечајни поступак и није обавезно да обавјештава јавност о резултатима свог пословања. Овај специфичан статус ставља "Нови Бимекс" д. д. ван редовног оквира финансијског извјештавања, док се фокусира на рјешавање стечајних питања.

Дионичарско друштво "Графам" д. д., с друге стране, суочава се са изазовом јер не обавља нити приказује одвијање пословних активности. Код овог друштва није уопште присутна пословна динамика, што резултира недостатком релевантних информација за обавезно финансијско извјештавање.

Дионичарско друштво "Биљана" представља додатни изузетак јер, унаточ дописима и опоменама Комисије за хартије од вриједности, не доставља финансијске извјештаје. Овај случај указује на могуће проблеме у постизању потпуне сарадње између регулаторног тијела и одређених субјеката, што може отежати процјену пословних перформанси и ризика.

У 2023. години, анализирајући полугодишње финансијске извјештаје, умјесто петнаест (15), сада се разматра ситуација четрнаест (14) дионичарских друштава, а промјена се догодила у вези с дионичарским друштвом "Изградња" д. д., које је прешло у други облик организовања, односно у друштво ограничене одговорности (д. о. о.). Док је раније, као дионичарско друштво, било у обавези да слиједи специфичне стандарде и процедуре за

израду и доставу извјештаја, сада као друштво ограничене одговорности има обавезе и регулативе које намеће овај облик организације.

2.1.2.2. Ревидирани финансијски извјештаји

Законом о предузећима Брчко дистрикта Босне и Херцеговине прописани су захтјеви у вези с припремом и предајом годишњих завршних рачуна и ревизорских извјештаја. Чланом 35 овог закона прописано је да су дионичарска друштва дужна да изврше ревизију свог финансијског извјештавања, односно пословања, док су рокови за израду и доставу извјештаја детаљно дефинисани чланом 51.

У 2023. години, од укупно четрнаест (14) дионичарских друштава, њих једанаест (11), односно 78,58%, доставило је ревизорске извјештаје. Ово указује на значајан напор дионичарских друштава у испуњавању законских обавеза везаних за ревизију пословања. Међутим, четири (4) друштва нису доставила ревизорске извјештаје за исти период. Разлози за недостављање извјештаја су разнолики, укључујући стечајни поступак, недостатак пословних активности, финансијске потешкоће и перцепција високих трошкова ангажовања ревизорских кућа.

Дионичарско друштво "Нови Бимекс у стечају" д. д. је у стечајном процесу, што је резултирало изостанком обавезних ревизорских извјештаја. Дионичарско друштво "Графам" д. д. не обавља дјелатност, док "Биљана" д. д., "Тесла" и "ПСЦ Бабић" д. д. нису доставили извјештаје из економске ограничености.

Преглед достављених ревизорских извјештаја за период од 2019. до 2022. године пружа увид у динамику испуњавања обавеза. Ова анализа је од суштинског значаја јер не само што оцртава степен поштовања законских регулатива, већ указује и на изазове с којима се поједина друштва суочавају у процесу ревизије финансијских извјештаја. Транспарентност ових информација важна је како би се обезбиједила одговорност и повјерење у финансијски сектор Брчко дистрикта БиХ.

Извјештај о ревидираним финансијским извјештајима дионичарских друштава за 2023. годину биће приказан у наредном извјештајном периоду.

Преглед достављених ревизорских извјештаја за период 2019–2022. година, представљен је у наредној табели и графичком приказу.

Табела број 2: Преглед достављених извјештаја о ревизији финансијских извјештаја дионичких друштава у периоду 2019–2022. година

Година	Укупан број д. д.	Достављени ревизорски извјештаји
2019.	15	11
2020.	15	11
2021.	15	10
2022.	14	11

2.1. Одржавање система регистрације хартија од вриједности у Регистру за хартије од вриједности

2.2.1. Задаци и услуге

Регистар хартија од вриједности у оквиру Комисије за хартије од вриједности Брчко дистрикта БиХ, у складу са законом и прописима Комисије за хартије од вриједности обавља послове регистрације, чувања и одржавања података о хартијама од вриједности и послове преноса, у складу са законом којим се уређује издавање и промет хартија од вриједности. Послови Регистра хартија од вриједности разврстани су према активностима које обавља за дионичка друштва издаваоце и власнике хартија од вриједности, а то су:

- a) регистрација хартија од вриједности и чување података о хартијама од вриједности и њиховим власницима и свим трансакцијама у погледу преноса власништва или промјене статуса хартија од вриједности;
- b) отварање и вођење рачуна издаваоца, отварање и вођење рачуна власника хартија од вриједности, израда извјештаја, издавање листе дионичара, издавање извода и потврда о стању и промјенама на рачунима;
- c) регистрација и чување података о хартијама од вриједности, о стицању власништва и других права из хартија од вриједности;
- d) пренос хартија од вриједности на основу закона, акта суда или другог надлежног органа, наслеђивања, уговора о доживотном издржавању и других правних послова у складу с важећим прописима;
- e) упис и брисање права трећих лица на хартијама од вриједности на основу закона, акта суда или другог надлежног органа и правног посла;
- f) упис и брисање забране права располагања на основу закона, акта суда или другог надлежног органа;
- g) друга питања од значаја за регистрацију и пренос хартија од вриједности.

Табела број 3: Преглед услуга Регистра хартија од вриједности у периоду 2019–2023. година

Врста услуге	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.
Регистрација дионичких друштава	16	15	15	15	14
Регистрација капитала и вођење рачуна дионичких друштава у Регистру хартија од вриједности	108.218.717	106.579.899	108.379.899	107.675.790	101.992.240
Регистрација хартија од вриједности	10.928.901	10.059.295	10.070.095	10.070.095	9.402.740
Регистрација власника хартија од вриједности и вођење рачуна власника у Регистру ХОВ	3870	3871	3868	3874	3.693
Пренос хартија од вриједности по основу наслеђивања	0	1	0	1	0
Упис заложног права на хартијама од вриједности	0	0	0	0	0
Упис корпоративних радњи	1	1	2	1	1
Преузимање дионичког друштва	1	0	0	2	0
Издавање листе дионичара	14	11	14	16	17
Издавање сертификата	415	10	37	31	26
Промет дионица на берзама	1917	17.324	34.027	45.563	347.244

Исплата дионичара у поступку принудне продаје	37	22	17	8	24
Провјера података о власницима хартија од вриједности и достављање обавјештења институцијама	716	686	693	1.400	1.127

Извор података: Регистар хартија од вриједности

Обим и врсте услуга које Регистар хартија од вриједности пружа правним и физичким лицима резултат су развијености корпоративног сектора, обима издавања хартија од вриједности, секундарног преноса власништва на хартијама од вриједности, нивоа развијености финансијских инструмената и њихове употребе у финансијском пословању, нивоа знања из области хартија од вриједности, коректности евидентираних примарних података о власницима хартија од вриједности и присутних грешака које се најчешће односе на име, презиме, адресу, име оца, матични број и покренутих поступака за њихово вјеродостојно спровођење у базама података Регистра.

2.2.2. Промет, салдирање и пренос

Модел приватизације предузећа у Брчко дистрикту БиХ који је путем продаје државног капитала одредио већински пакет од 67% и мањински од 33% директно је утицао на обим промета хартија од вриједности дионичарских друштава. Таква структура власништва у старту представља ограничавајући фактор промета хартија од вриједности. Дионице већинског пакета не представљају интересантну понуду хартија од вриједности, због присутног мотива постојећих већинских власника за сталним увећањем свог власничког учешћа.

У условима изразито смањене понуде дионица слаби интерес потенцијалних инвеститора за куповину дионица са ниским степеном ликвидности, које не пружају могућност њиховим власницима да кроз учешће у раду органа дионичарског друштва утичу на укупно пословање. Дионичари који располажу контролним пакетом дионица нису мотивисани да њихов пакет дионица представља понуду, него имају за циљ да купе мањинске пакете дионица у цјелости и остваре потпуну консолидацију власништва. Потпуну консолидацију власништва у дионичарским друштвима, већински дионичари остварују принудним откупом дионица у процесу преузимања дионичког друштва.

Дионице мањинских дионичара нису атрактивне потенцијалним инвеститорима, јер учешће њиховог власништва у укупној структури капитала не даје могућност значајнијег утицаја на пословање дионичарског друштва. Смањени интерес купаца директно утиче на смањење тражње за дионицама у односу на понуду, која је ионако ограничена мањинским пакетом дионица, што у крајњем одређује мањи обим промета и цијену дионице.

Висок степен концентрације власништва и све лошији резултати пословања дионичарских друштава смањили су интерес потенцијалних инвеститора за куповину хартија од вриједности, док у исто вријеме није било издавања корпоративних обвезница или трезорских записа, тако да нема инвеститора који би куповали хартије од вриједности.

Табела број 4: Структура промета и пренос хартија од вриједности у периоду 2019–2023. год.

Ред. број	Опис	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.
1.	Промет на берзама, ОТЦ и ванберзанске трансакције	1.858,47	8.623,77	34.027,39	45.563,27	347.244,40
2.	Издавање хартија од вриједности	0,00	1.000.000,00	1.800.000,00	0,00	1.000.000,00
3.	Преузимање дионичких друштава	82.535,00	0,00	0,00	12.034,40	0,00
4.	Насљеђивање и пренос по одлуци суда	0,00	2.220,00	0,00	10.590,00	0,00
	УКУПНО	84.393,47	1.010.843,77	1.834.027,39	68.187,67	1.347.244,40

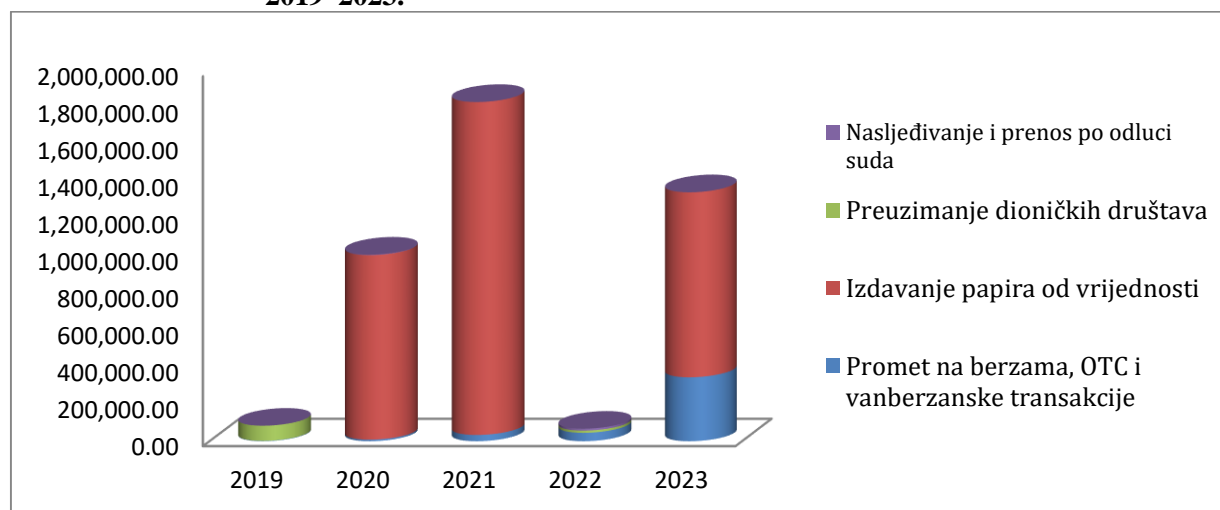
Извор података: Регистар хартија од вриједности

Највећи обим промета и преноса хартија од вриједности остварен је у 2021. години у износу од 1.834.027,39 КМ или 42,21%, а најмањи у 2022. години у износу од 68.187,67 КМ или 1,57% од укупно оствареног промета и преноса хартија од вриједности од 4.344.696,70 КМ у периоду од 2019. до 2023. година.

Највећи удио у укупној структури промета и преноса хартија од вриједности у посматраном периоду има сегмент издавања дионица, који је резултат улагања већинских дионичара и повећања капитала дионичких друштава. Пренос хартија од вриједности по основу насљеђивања или по неком другом правном основу је резултат броја поднесених захтјева од стране власника хартија од вриједности.

Пад промета током посматраног периода је, поред финансијског стања и кризе на свјетским тржиштима, условљен и високом концентрацијом власништва у власништву већинских дионичара, посебно последице спроведених поступака преузимања дионичких друштава гдје су мањински дионичари сведени на 3–4%.

Графикон број 1: Структура промета и пренос хартија од вриједности у периоду 2019–2023.

Смањени интерес купаца директно утиче на смањење тражње за дионицама у односу на понуду, која је ионако ограничена мањинским пакетом дионица, што у крајњем одређује мањи обим промета и нижу цијену дионице.

2.3. Усклађивање регулаторног оквира у процесу интегрисања Босне и Херцеговине у Европску унију

Остварујући годишњим планом рада за 2023. годину програмски циљ 3 – Усклађивање регулаторног оквира у процесу интегрисања Босне и Херцеговине у Европску унију Комисија је првенствено била анагажована путем својих представника у радним групама 4 – Слобода кретања капитала, 6 – Право привредних друштава, 9 – Финансијске услуге и у групи за економски критеријум на реализацији Програма интегрисања БиХ у Европску унију. Та активност се манифестовала првенствено кроз сагледавање степена хармонизованости нашег регулаторног оквира с прописима ЕУ, као и предлагањем неопходних закона и подзаконских аката како би се степен хармонизације подигао на виши ниво.

Представници Комисије током 2023. године су рад и активности у радним групама у којима су делегирани реализовали првенствено кроз он-лајн присуство састанцима и едукацијама као и уносом неопходних података у јединствени информациони систем (ISEI) о регулаторном статусу простора Брчко дистрикта БиХ из дјелокруга наше надлежности, као и давање сагласности на акционе планове по групама за спровођење Програма интегрисања Босне и Херцеговине у Европску унију како би се одговорило на захтјеве четрнаест (14) кључних приоритета из Мишљења Европске комисије.

Осим тога представник Комисије је учествовао у раду Пододбора за економска питања и финансије и статистику у припреми VII састанка Пододбора који је заказан за мај 2024. године и VII састанка Пододбора за унутрашње тржиште и конкуренцију који је заказан за крај фебруара 2024. године.

Такође, представници Комисије су активно учествовали на двије конференције у организацији Министарства безбједности БиХ на којима су вршене припреме за што квалитетнији одговор на Технички упитник и Упитник о ефикасности као и припреме у виду симулације предстојеће евалуације од стране Комитета експерата Moneyval-a, односно оцјену техничке усклађености са четрдесет (40) препорука FATF о ефикасности финансијског система у БиХ за спречавање прања новца и финансирања тероризма. Током децембра представник Комисије је кроз електронски систем дао одговоре на горенаведене упитнике који ће бити оцијењени током фебруара и марта 2024. године за вријеме он-сајт посјете делегације Moneyval-a. Moneyval је стално надзорно тијело Савјета Европе задужено за процјену поштовања мјера против прања новца и финансирања тероризма, које има и задатак давања препорука националним властима у погледу потребних побољшања њихових финансијских система. Напомињемо да је Организација за контролу и спречавање прања новца (FATF – Financial Action Task Force) независно међувладино тијело које развија и промовише политику заштите глобалног финансијског система од прања новца, финансирања тероризма и ширења оружја за масовно уништење. Препоруке FATF признате су као глобални стандард у борби против прања новца (ПН) и финансирања тероризма (ФТ).

2.4. Унапређивање информисања и финансијске писмености јавности о улози и значају тржишта капитала

Потреба за финансијским информацијама и финансијском едукацијом посебно је изражена посљедњих неколико година јер сложеност савремених финансијских производа и услуга захтијева већу финансијску писменост корисника финансијских услуга. Едукација из области финансијске писмености представља један од најважнијих аспеката рјешавања проблема у ком ће се цијели свијет наћи у наредном периоду. Финансијска писменост ствара шансу да се зарађени и уштеђени новац паметније троши на тај начин што се средства примарно улажу у нешто што доноси додатни новац, а не у нешто што генерише додатне трошкове. Финансијска писменост је глобално препозната као неопходна допуна финансијске заштите потрошача, финансијске инклузије, финансијске регулације и као подршка економској и финансијској стабилности и развоју. Едукација из ове области посебно је значајна младима јер ће се они, као будући учесници на финансијском тржишту, суочавати с комплекснијим финансијским производима и све већим финансијским ризицима.

Интернет-страница Комисије за хартије од вриједности Брчко дистрикта Босне и Херцеговине игра кључну улогу у успостављању транспарентности, пружајући широкој јавности једноставан и ефикасан приступ релевантним информацијама о раду Комисије, субјектима под њеним надзором те уопштено о тржишту капитала.

Један од значајних аспеката интернет-странице је индивидуална комуникација с корисницима услуга Комисије. Путем платформе, корисницима је омогућен директни приступ релевантним информацијама, од законске регулативе до података о извјештајима о раду, статусу и организацији Комисије. Овај приступ повећава транспарентност пословања Комисије, чинећи је отвореном и доступном широј јавности.

На страници се пружа бесплатан увид у законску регулативу, укључујући законе, правилнике, упутства, одлуке, обрасце, ЕУ директиве, уредбе, рјешења и друге релевантне документе. Такође, доступни су подаци о кретањима цијена дионица субјеката у стварном времену на Сарајевској берзи (САСЕ) и Бањалучкој берзи (БЛСЕ), што представља значајан алат за инвеститоре и јавност.

Попис субјеката под надзором Комисије, информације о висини капитала дионичарских друштава, корпоративне активности и попис овлашћених ревизора на подручју Брчко дистрикта БиХ доступни су јавности путем странице. Ова транспарентност доприноси бољем разумијевању динамике тржишта капитала и јача повјерење инвеститора.

Један од кључних елемената странице је редовна објава ревизорских извјештаја Комисије, што је у складу са Законом о ревизији јавне управе и институција у Брчко дистрикту БиХ. Ови извјештаји пружају увид у финансијско пословање и усклађеност с релевантним законима.

Интернет-страница такође служи као платформа за едукацију јавности. Комисија објављује едукативне текстове са основним појмовима тржишта капитала, подстичући финансијску писменост. Такође, Комисија подстиче корпоративно управљање кроз анкете и друге активности, што се транспарентно дијели путем интернет-портала.

С обзиром на брз темпо промјена на тржишту, интернет-страница се редовно ажурира и надограђује како би пружила тачне и благовремене информације јавности и свим заинтересованим странама. Тиме Комисија активно доприноси информисању, едукацији и јачању свијести о тржишту капитала у Брчко дистрикту БиХ.

2.5. Активно укључивање исељеника у привредни развој Брчко дистрикта БиХ

Расијање из БиХ има огроман људски, економски и социјални капитал који је спреман да помогне развоју БиХ. Према подацима Министарства за људска права и избјеглице БиХ, ван наше државе живи око два милиона људи, што је 56,6% у односу на укупан број становника у БиХ. Највећи број људи поријеклом из БиХ живи у европским земљама (више од 80%), САД-у и Канади (око 16%) и Аустралији (око 2,5%).

Када је ријеч о новчаним дознакама, расијање учествује са 2–3 милијарде КМ годишње, што је 11–14 % БДП-а БиХ. Они исказују велики интерес за инвестирање па би 30% њих инвестирало када би имало поузданог партнера у БиХ, а 22% да имају тачне и јасне информације о улагању.

Савјет министара БиХ је још 2012. издао препоруку свим институцијама у БиХ да при изради стратешких докумената и других прописа узму у обзир развојне ресурсе исељеништа, како финансијске (новчане дознаке, штедњу, инвестиције) тако и људске ресурсе, а претходно је ургирано да се предузму активности на системском уређењу преноса знања из расијања у БиХ.

Реализујући планирану активност из акционог плана за реализацију Стратегије развоја Брчко дистрикта БиХ за период 2021–2027. као и Стратегије развоја сарадње са исељеницима Брчко дистрикта БиХ за период 2020–2024. година под мјером 1.4.3. – Активно укључивање исељеника у привредни развој Брчко дистрикта БиХ, која дефинише финансирање јавних и приватних пројеката на простору Дистрикта путем инструмената финансијског тржишта путем куповине дионица и обвезница издатих од стране привредних субјеката и Владе Брчко дистрикта БиХ, Комисија је издала кратку брошуру под насловом „Исељеници као инвеститори у развоју Брчко дистрикта БиХ путем тржишта капитала – основни појмови о тржишту капитала“ гдје смо на приступачан и разумљив начин представили основне појмове о тржишту капитала, институцијама путем којих се одвијају активности на тржишту и правни и регулаторни оквир који дефинише рад учесника на тржишту капитала. Планирана активност је реализована у непосредној сарадњи са Одјељењем за европске интеграције и међународну сарадњу.

3. СТАЊЕ НА ТРЖИШТУ КАПИТАЛА

Чланом 52 Закона регулисано је да Комисија подноси годишњи извјештај о свом раду и стању на тржишту хартија од вриједности Скупштини Дистрикта. У ту сврху су у овом поглављу наведене основне карактеристике достигнутог степена развоја, односно стање тржишта хартија од вриједности.

Финансијски систем у Босни и Херцеговини и Брчко дистрикту БиХ, посебно тржиште капитала, због продуженог дјеловања економске кризе, чији утицај је додатно појачан двогодишњим ратом у Украјини, у овом тренутку се налази у фази стагнације, упркос оствареном расту ГДП. У протеклом периоду Комисија је пажљиво пратила трендове на политичком и економском плану а посебно на финансијском тржишту у земљи и иностранству и настојала да потенцијални позитивни утицаји на наше тржиште и финансијске институције буду прихваћени и промовисани, а утицај глобалних кретања на одговарајући начин дјеловањем Комисије елиминисан или у крајњем случају ограничен.

Остварени промет и пренос хартија од вриједности у основи је резултат власничке трансформације и обрнутог процеса настанка тржишта хартија од вриједности. Ограниченост обима и скромност структуре понуде чини хартије од вриједности

неликвидним јер се понуда заснива на мањинском пакету дионица чији су власници стекли власнички статус кроз бесплатну дистрибуцију власништва над капиталом. Власници (дионичари) контролног, односно већинског пакета дионица на страни потражње свој статус већинског дioniчара су стекли као купци већинског пакета дионица у процесу власничке трансформације.

Кроз процес инвестирања, путем затворених понуда хартија од вриједности, куповином дионица кроз секундарно трговање и поступак преузимања дионичких друштава надаље су подигли степен концентрације капитала и власничке консолидације од 87,50%. Доминантни дioniчари нису заинтересовани за издавање хартија од вриједности јавном понудом, јер би тиме започео процес отварања дионичарских друштава према јавности што је супротно њиховим циљевима. Отвореност дионичарских друштава према инвестиционој јавности, као њихова основна карактеристика производи већу дисперзију власништва која би угрозила њихову власничку позицију и контролу друштва. Осталим потенцијалним купцима дионице ових друштава нису интересантне управо због високог степена концентрације власништва, који у потпуности ограничава утицај на управљање друштва евентуалним власничким уласком, а слаба ликвидност не омогућава смислено портфолио инвестирање. Наведена ограничења непосредно утичу на остварене обиме и структуру промета и диспропорцију вриједности капитализације и стварног обима промета, чиме слабе кључну функцију тржишта, мобилизацију финансијских потенцијала и њихову оптималну алокацију у профитабилне секторе привреде.

3.1. Распоред капитала и дioniчара на берзама у БиХ у периоду 2019–2023. година

Укупна вриједност дионичког капитала са 31. децембром 2023. године износи 101.992.240,32 КМ и распоређен је на 9.402.740 дионица. Капитал четрнаест (14) дионичарских друштава увршћен је на уређена берзанска тржишта у БиХ. На Сарајевској берзи увршћен је капитал у вриједности од 24.085.100,00 КМ или 23%, а на Бањалучкој берзи 77.907.140,32 КМ или 77%. Укупан број регистрованих дioniчара у 2023. години, односно власника капитала четрнаест (14) дионичарских друштава Брчко дистрикта БиХ је 3.693. Дионице од 225 дioniчара или 6% су увршћене на Сарајевску берзу, док су дионице од 3.470 дioniчара или 94% увршћене на Бањалучку берзу.

Табела број 5: Преглед регистрованог капитала и дioniчари на берзама у БиХ у периоду 2019–2023. година

Год.	Капитал				Укупно капитал	Дioniчари				Укупно дioniчари
	САСЕ	%	БЛСЕ	%		САСЕ	%	БЛСЕ	%	
2019.	26.723.918,00	24,69	81.494.799,30	75,31	108.218.717,30	232	6	3.637	94	3.869
2020.	24.085.100,00	22,60	82.494.799,35	77,40	106.579.899,35	231	6	3.640	94	3.871
2021.	24.085.100,00	22,22	84.294.799,00	77,78	108.379.899,35	231	6	3.637	94	3.868
2022.	24.085.100,00	22,37	83.590.690,32	77,63	107.675.790,32	231	6	3.643	94	3.874
2023.	24.085.100,00	23,61	77.907.140,32	76,39	101.992.240,32	225	6	3.470	94	3.693

Извор података: Регистар хартија од вриједности

3.2. Динамика капитала, хартија од вриједности и дионичара

Вриједност основног капитала дионичарских друштава у посматраном периоду се кретала од 101.992.240 КМ у 2023. години до 108.379.899 КМ у 2021. години. Основни капитал у 2020. години у односу на 2019. годину показује стопу промјене од -2%, што је последица смањења капитала по основу покрића губитака остварених у пословању дионичарских друштава. Основни капитал у 2021. години у односу на 2020. годину показује тренд повећања и стопу промјене од 2%, што је последица инвестирања и повећања капитала улагањем у новцу. Такав тренд је промијењен у 2022. години и показује благо смањење у односу на 2021. годину са стопом промјене од -1%. Стопа промјене капитала у 2023. години у односу на 2022. годину је -6%, што је последица смањења капитала по основу брисања једног дионичарског друштва, које је промијенило облик организовања из дионичарског друштва у друштво са ограниченом одговорношћу.

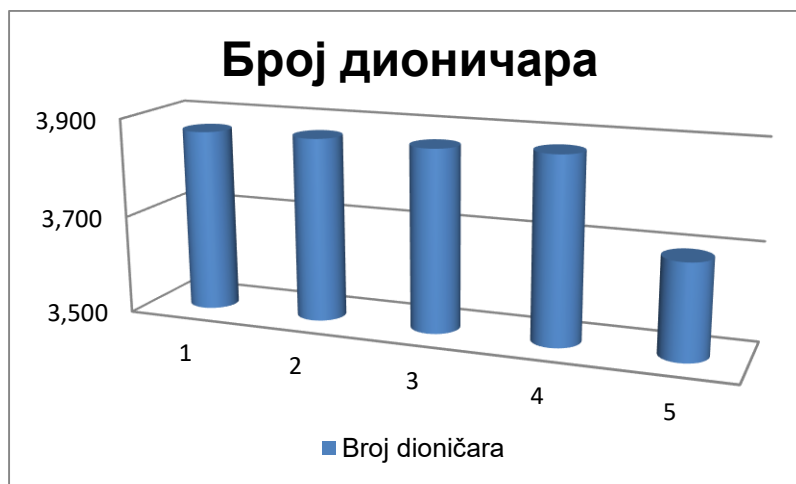
Табела број 6: Показатељи динамике капитала, дионица и дионичара у периоду 2019–2023. год.

Год.	Вриједност капитала	Број дионица	Број дионичара	Индекс вриједности капитала		Индекс број дионица		Индекс број дионичара	
				Ит	Вт	Ит	Вт	Ит	Вт
2019.	108.218.717	10.928.901	3.869	-	-	-	-	-	-
2020.	106.579.899	10.059.295	3.871	98	98	92	92	100	100
2021.	108.379.899	10.070.095	3.868	100	102	92	100	91	100
2022.	107.675.790	10.070.095	3.874	99	99	92	100	100	100
2023.	101.992.240	9.402.740	3.693	94	94	86	93	95	95

Извор података: Регистар хартија од вриједности

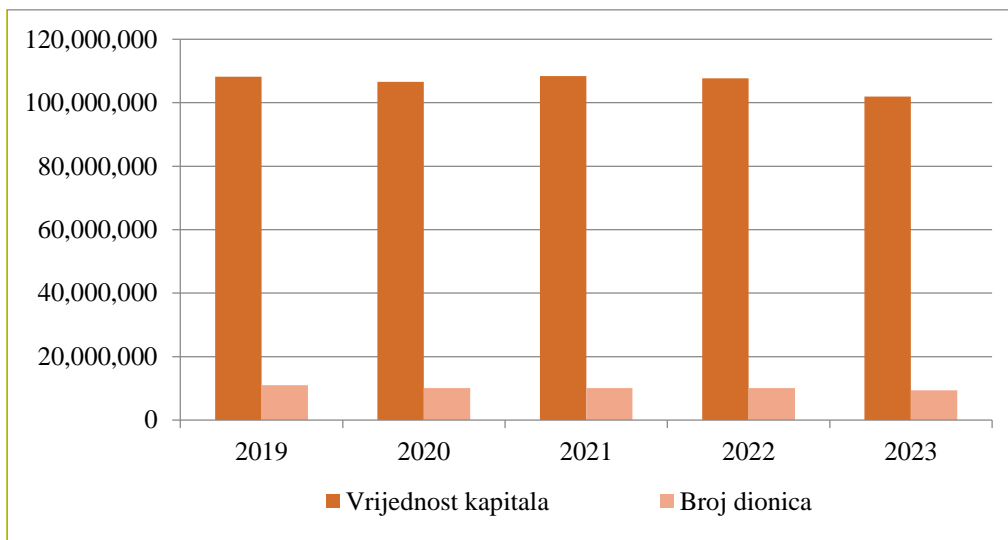
Кроз посматрани период број дионичара, односно власника хартија од вриједности показује тренд благог смањења, што је последица преузимања дионичарских друштава и промјене облика организовања из дионичарског друштва у друштво са ограниченом одговорношћу.

Графикон број 2: Показатељи динамике броја дионичара у периоду 2019–2023. год.

Стопе промјена на капиталу, броју дионица и дионичара су последица процеса потпуне консолидације власништва над капиталом дионичарских друштава што је резултат достизања прага власништва од 95%, када понудилац у складу са Законом о преузимању дионичарских друштава у поступку преузимања дионичарског друштва користи клаузулу принудног откупа дионица мањинских дионичара, што додатно утиче на број дионица и власника.

Графикон број 3: Показатељи динамике капитала и броја дионица у периоду 2019–2023. год.

4. ФИНАНСИЈСКО УПРАВЉАЊЕ И КОНТРОЛА

Финансијско управљање и контрола у јавном сектору представља свеобухватан систем интерног управљања јавним финансијама у виду контроле прихода, расхода и осталих новчаних трансакција, рационално управљање имовином, и успјешно управљање пројектима чему претходи процесни приступ пословања са континуираним менаџерским управљањем ризицима који се могу појавити у пословању.

Потреба за увођењем система интерних финансијских контрола у јавни сектор Босне и Херцеговине је узрокована одређивањем за приступање Европској унији, која захтијева да се у систем управљања уграде квалитетни стандарди контроле и управљања процесима, чиме се утиче на смањење неправилности у раду јавног сектора.

Добро постављено Финансијско управљање и контрола (ФУК) треба да резултира кроз повећану транспарентност и законитост пословања јавне управе.

Обавеза општег стручног усавршавања запослених у органима јавне управе Брчко дистрикта БиХ представља кључни елемент у остваривању ефикасног и одговорног управљања. Законом о државној служби у органима јавне управе Брчко дистрикта БиХ, као и одредбама Правилника о стручном усавршавању, прописане су смјернице које имају за циљ подстицање стицања знања, размјене искустава и унапређивање способности запослених за обављање послова.

У контексту ових обавеза, запослени у Комисији за хартије од вриједности Брчко дистрикта БиХ активно су учествовали у различитим обукама како би унаприједили своје стручне компетенције. Посебан нагласак стављен је примјену стечених знања из области

финансијског управљања и контроле (ФУК), с обзиром на потребу квалитетног успостављања финансијских процеса, идентификацију ризика те припрему прецизних извјештаја, у складу са законским обавезама према буџету Брчко дистрикта.

У складу са Стратегијом за сарадњу са исељеницима Брчко дистрикта БиХ за период 2020 –2024, запослени су такође учествовали у обукама које се фокусирају на едукацију, обуку и тренинг руководилаца и службеника задужених за питања исељеника и сарадњу са исељеницима.

Семинари и обуке у којима су учествовали запослени у Комисији, током 2023. године били су разнолики и покривали су кључне области: европске интеграције, јавне набавке, комуникацију са исељеницима, корпоративно управљање, израду стратешких докумената и извјештаја о раду, односно о реализацији годишњих планова рада.

Ове активности не само да обезбјеђују континуирани професионални развој запослених у Комисији, већ и доприносе јачању капацитета институције за обављање њених кључних функција. Кроз ове обуке, запослени стичу релевантна знања која су од суштинског значаја за ефикасно и одговорно обављање њихових дужности, доприносећи укупном развоју и унапређивању јавне управе у Брчко дистрикту БиХ.

5. ФИНАНСИЈСКИ ИЗВЈЕШТАЈ КОМИСИЈЕ

Финансирање Комисије за хартије од вриједности Брчко дистрикта БиХ из буџета Брчко дистрикта БиХ регулисано је чланом 64 Закона о хартијама од вриједности Брчко дистрикта БиХ. У наредној табели приказани су планирани и остварени расходи Комисије у 2023. години:

Табела број 7: Преглед планираних и остварених расхода Комисије у 2023. години

Анали- тички конто	Опис	2023.		% реализације буџета
		Планирано	Остварено	
611000	Бруто плате	281.244,96	235.126,63	83,60
611200	Накнаде трошкова запослених	35.000,00	23.858,60	68,17
612100	Доприноси послодавца	13.845,00	9.590,46	69,27
611,612	ПЛАТЕ И НАКНАДЕ ТРОШКОВА ЗАПОСЛЕНИХ	316.244,96	258.985,23	81,89
613100	Путни трошкови	4.660,00	2.792,44	59,92
613200	Издаци за енергију	10.000,00	7.733,55	76,57
613300	Издаци за комуналне услуге	11.855,00	8.568,93	72,28
613400	Набавка материјала	2.680,00	1.270,16	47,39
613500	Издаци за услуге превоза и горива	900,00	513,95	55,99
613700	Издаци за текуће одржавање	2.110,00	60,52	2,87
613800	Издаци осигурања и банкарских услуга	1.000,00	415,22	41,52
613900	Уговорене услуге	37.640,00	28.249,65	75,05
613	НАБАВКА МАТЕРИЈАЛА И УСЛУГА	70.845,00	49.605,42	70,02
821300	Набавка опреме	4.000,00	3.929,56	98,24

821400	Набавка осталих основних средстава	-	-	-
821	НАБАВКА СТАЛНИХ СРЕДСТАВА	4.000,00	3.929,56	98,24
	У К У П Н О	401.034,96	318.170,11	79,34

Извор: Интерне евиденције Комисије и евиденције Трезора Брчко дистрикта БиХ

Остварени буџетски расходи за 2023. годину износе 318.170,11 КМ или 79,34% одобрених средстава, што је резултат реализације од 81,89% на позицији бруто плате и накнаде запослених а разлог за то је чињеница да је позиција предсједника Комисије упражњена током друге половине године, због одласка у пензију. С обзиром да ставка бруто плате чини 78,86% укупно планираног буџета наше институције, стопа остварења истог пресудно утиче и на реализацију укупног буџета па се из наведеног разлога може сматрати задовољавајућим остварењем. На већини буџетских позиција, на економским кодовима групе 613, реализација је на нешто нижем нивоу, али због и онако малих износа предвиђених за ове намјене, узимајући у обзир принцип материјалне значајности, може се закључити да је наша институција одговорно управљала додијељеним финансијским средствима.

Канцеларија за ревизију јавне управе и институција у Брчко дистрикту БиХ је за финансијско пословање Комисије за хартије од вриједности за период 1. јануар – 31. децембар 2022. године дала позитивно мишљење.

Извјештај о раду Комисије за 2023. годину је разматран и усвојен на 83. редовној сједници Комисије за хартије од вриједности Брчко дистрикта БиХ, одржаној 12. марта 2024. године.

Број: 05-15.02-17/24

Датум: 12. 3. 2024. године

Замјеник предсједника
Комисије за хартије од вриједности
Брчко дистрикта БиХ

Божо Мојић